

Samenvatting

In 2002 is door het WODC een onderzoek uitgevoerd naar de praktijk van de jeugdreclassering (Kruissink & Verwers, 2002). Dat onderzoek richtte zich op een steekproef uit de groep jongeren die in het eerste kwartaal van 2000 begeleiding in het kader van jeugdreclassering hadden beëindigd. Een recidivemeting in de zin van nieuwe justitiecontacten was in dat onderzoek niet mogelijk. In opdracht van de Directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) van het Ministerie van Justitie is in de onderhavige studie onderzocht, welk deel van de jongeren opnieuw met justitie in aanraking is gekomen na beëindiging van een jeugdreclasseringsbegeleiding. Ten behoeve van dit onderzoek is de onderzoeksgroep uitgebreid tot alle jongeren die in het eerste kwartaal van 2000 begeleiding in het kader van jeugdreclassering beëindigden. Vijf onderzoeksvragen staan centraal in deze rapportage:

1. Wat zijn de kenmerken van cliënten van de jeugdreclassering die in het eerste kwartaal van 2000 de begeleiding hebben beëindigd; wat zijn de kenmerken van de strafzaak die aanleiding gaf voor een jeugdreclasseringsmaatregel; en welke kenmerken typeren deze jeugdreclasseringsbegeleiding?
2. Hoeveel jeugdigen zijn tijdens de jeugdreclasseringsbegeleiding opnieuw met justitie in aanraking geweest?
3. Van welke recidive is sprake na beëindiging van de jeugdreclassering in het eerste kwartaal van 2000?
4. Waarmee hangt de recidive na beëindiging van de jeugdreclassering in het eerste kwartaal van 2000 samen?
5. Hoe verhoudt de recidive in de groep jeugdigen die de jeugdreclasseringsbegeleiding in het eerste kwartaal van 2000 hebben beëindigd zich ten opzichte van een vergelijkbare dadergroep?

Onder jeugdreclassering wordt verstaan: het geheel aan activiteiten vanaf het ogenblik dat de politie een minderjarige meldt bij de Raad voor de Kinderbescherming naar aanleiding van een opgemaakt proces verbaal. Jeugdreclasseringsactiviteiten kunnen in alle fasen van het strafproces plaatsvinden: bij de aanhouding, de inverzekeringstelling, de voorlopige hechtenis, de gevangenhouding, tijdens de zitting en bij de uitspraak, en tijdens de (voorwaardelijke) straf. De kaders waarbinnen de jeugdreclasseringsmaatregel kan worden toegepast zijn in te delen in twee hoofdcategorieën, 'hulp en steun' en 'toezicht en begeleiding' (Kruissink & Verwers, 2002). Er is sprake van een maatregel van 'hulp en steun' wanneer de voorwaarden worden gesteld door het Openbaar Ministerie, de rechter commissaris of de rechtbank. De maatregelen van 'toezicht en begeleiding' vormen een vrijwillige variant van de jeugdreclasseringsbegeleiding (Van der Klei, 2004).

De *hoofdtak* van de jeugdreclassering is hulpverlening aan de jongere en aan diens leefomgeving. Het belangrijkste *doel* van de jeugdreclassering is voorkomen dat de criminele carrière van een jongere continueert. Deze doelstelling probeert men op verschillende manieren te bereiken, zoals een zinvolle dagbesteding (werk of school) of een zinvolle vrijetijdsbesteding (Kruissink & Verwers, 2002).

De onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep in de onderhavige studie bestaat uit 722 jeugdigen. Voor het merendeel zijn het jongens en ruim driekwart van de onderzoeksgroep is in Nederland geboren (het betreft hier niet de etnische herkomst van de jeugdige). De gemiddelde leeftijd bij aanvang van de begeleiding door de jeugdreclassering is vijftien jaar en tien maanden (variërend van twaalf jaar tot en met 22 jaar). De gemiddelde leeftijd bij beëindiging van de jeugdreclassering is zeventien jaar. Drievijfde van de jeugdigen is voorafgaand aan de uitgangzaak (dit is het justitiecontact dat geleid heeft tot de jeugdreclasseringsmaatregel) niet eerder met justitie in aanraking geweest. De overige jongeren heeft minstens één eerder justitiecontact. Het meest voorkomende misdrijf in de uitgangzaak is een vermogensdelict zonder geweld, gevolgd door een agressiedelict en een vermogensdelict met geweld. De uitgangzaken zijn in ruim de helft van de gevallen afgedaan met een taakstraf. Ruim dertien procent van de jeugdigen heeft naar aanleiding van de uitgangzaak een voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd gekregen en bijna dertien procent van de jeugdigen heeft een korte vrijheidsstraf opgelegd gekregen. De jeugdreclasseringsmaatregel die bij aanvang van de jeugdreclasseringbegeleiding het meest voorkomt is een verzoek tot begeleiding van de Raad voor de Kinderbescherming of de Officier van Justitie ten behoeve van de strafzitting. De begeleiding kan worden verlengd, hetzij in hetzelfde, hetzij binnen een ander strafrechtelijk kader. Bij beëindiging van de begeleiding in het eerste kwartaal van 2000 is de meest voorkomende maatregel een kennisgeving in het kader van een voorwaardelijke veroordeling of een voorwaardelijk sepot. De gemiddelde duur van de begeleiding door de jeugdreclassering is iets minder dan vijftien maanden.

Methode

Dit onderzoek vindt plaats binnen het WODC-Recidivemonitor project (Wartna, Blom & Tollenaar, 2004). In dit project worden diverse recidivemetingen uitgevoerd. Voor de metingen wordt gebruik gemaakt van gegevens uit de onderzoeks- en beleidsdatabase justitiële documentatie (OBJD). De OBJD is een geanonimiseerde versie van het justitiële documentatiesysteem (JDS) en bevat informatie over criminaliteit die door het Openbaar Ministerie (OM) wordt vervolgd. In de Recidivemonitor gelden vaste criteria voor het vaststellen van de recidive (zie tabel a). Met behulp van deze criteria wordt de recidive na begeleiding door de jeugdreclassering beschreven.

criterium	Omschrijving
Algemene recidive	Alle nieuwe justitiecontacten ongeacht de aard en ernst van de gepleegde misdrijven, behalve de strafzaken die eindigen in een vrijspraak, een technisch sepot of een andere technische uitspraak
Ernstige recidive	Nieuwe, geldige justitiecontacten n.a.v. een misdrijf met een wettelijke strafdreiging van vier jaar of meer ^a
Zeer ernstige recidive	Nieuwe, geldige justitiecontacten n.a.v. een misdrijf met een wettelijke strafdreiging van acht jaar of meer
^a Delicten met een lagere strafdreiging waarvoor wel voorlopige hechtenis kan worden opgelegd, vallen ook in deze categorie	

Het rapport biedt geen verklaring voor het optreden of uitblijven van de recidive. Het gaat *niet* in op de achtergronden en oorzaken daarvan, maar geeft een cijfermatig overzicht. De volgende facetten van recidive worden onderscheiden:

- de *prevalentie* van de recidive: welk deel van de (sub)groep heeft gerecidiveerd?
- de *frequentie* van de recidive: hoeveel nieuwe justitiecontacten heeft de recidivist na beëindiging van de begeleiding opgebouwd?
- de *aard* en *ernst* van de recidive: welk type delict werd gepleegd en hoewerd de strafzaak afgedaan?

Omdat bij de diverse recidivemetingen binnen het WODC-Recidivemonitorproject dezelfde methodiek wordt gehanteerd, kunnen de uitkomsten van de metingen met elkaar worden vergeleken. In deze rapportage worden de recidivecijfers van de jeugdreclasseringscliënten vergeleken met die van twee andere recidivemetingen onder jeugdige daders. Het betreft de recidivecijfers van de totale populatie jeugdige daders uit 1997 (Wartna, Tollenaar & Blom, 2005b) en de recidivecijfers van ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen (Wartna, El Harbachi & Van der Laan, 2005a). Door deze vergelijking kan de plaats worden bepaald van deze groep ex-jeugdreclasseringscliënten ten opzichte van andere justitiële groepen.

Om de recidivecijfers na beëindiging van de jeugdreclassering enigszins te kunnen relateren aan een andere vergelijkbare groep gestraften, is nagegaan hoe de recidive van de ex-jeugdreclasseringscliënten zich verhoudt tot die van een 'virtuele' groep. Hiervoor is gebruik gemaakt van een zogenoemd voorspellingsmodel (Tollenaar & Wartna, in voorbereiding).

De vergelijkingen geven *geen* antwoord op de werking van de jeugdreclassering, daarvoor is een andere onderzoeksofzet nodig waarbij de recidive van de jeugdreclasseringscliënten wordt vergeleken met die van een controlegroep die op diverse achtergrondkenmerken exact vergelijkbaar is.

Tevens wordt in dit onderzoek nagegaan of jeugdigen tijdens de begeleiding door de jeugdreclassering opnieuw met justitie in aanraking zijn gekomen. Daarvoor zijn gegevens uit de pupillenadministratie van de Directie Justitieel Jeugdbeleid gekoppeld aan OBJD gegevens. Nagegaan is hoeveel jeugdigen tijdens de begeleiding opnieuw met justitie in aanraking zijn geweest, hoe vaak en welke verschillen er tussen diverse subgroepen zijn.

Justitiecontacten tijdens de begeleiding door de jeugdreclassering

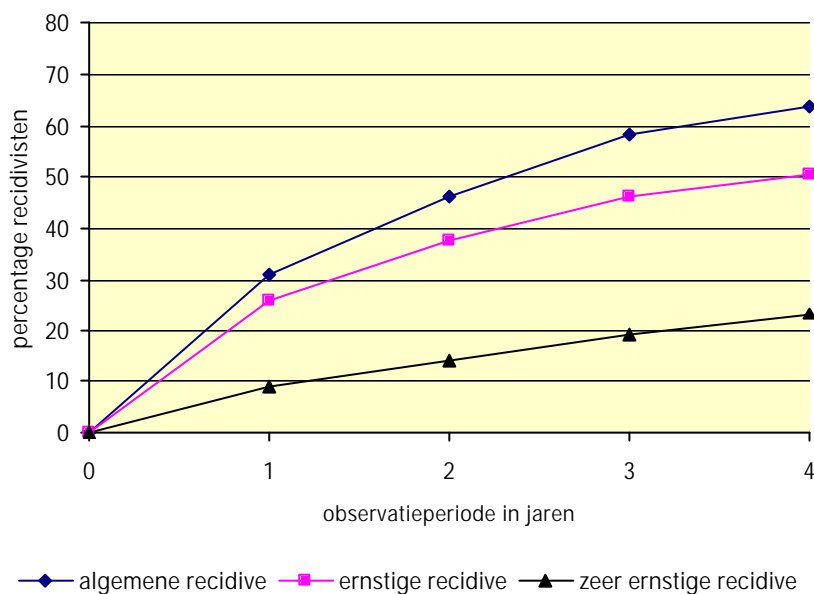
Een derde van de jongeren is tijdens de begeleiding door de jeugdreclassering opnieuw in aanraking gekomen met justitie. Jongeren die tijdens de jeugdreclassering opnieuw met justitie in aanraking kwamen, hadden gemiddeld 2,2 nieuwe justitiecontacten. Naarmate de duur van de jeugdreclasseringsbegeleiding toeneemt, neemt ook het aantal nieuwe justitiecontacten tijdens de begeleiding toe. Meer jongens dan meisjes zijn tijdens de jeugdreclasseringsbegeleiding opnieuw met justitie in aanraking geweest. In vergelijking met jongeren die nooit eerder met justitie in aanraking zijn geweest, hebben meer jongeren die wel eens eerder met justitie te maken hebben gehad tijdens de begeleiding opnieuw een justitiecontact gehad.

Recidive na begeleiding door de jeugdreclassering

In de periode tussen de beëindiging van de jeugdreclassering in het eerste kwartaal van 2000 en het eind van de in dit onderzoek gehanteerde observatieperiode (1 april 2004), kwam bijna tweederde van de jeugdigen opnieuw met justitie in aanraking (zie Figuur a). De helft van de jeugdigen heeft in die periode een nieuw justitiecontact naar aanleiding van een delict met een strafdreiging van vier jaar of meer en bijna een kwart heeft een zaak naar aanleiding van een delict met een strafdreiging van acht jaar of

meer. Recidivezaken waarvan de aanleiding een vermogensdelict zonder geweld is, komen het meeste voor (45%), gevolgd door een agressiedelict (37%). Ruim een kwart van de recidivezaken werd afgedaan met een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van minder dan zes maanden en eveneens ruim een kwart werd afgedaan met een taakstraf. Gemiddeld hebben de jeugdigen die opnieuw met justitie in aanraking komen in de vier jaar na beëindiging van de jeugdreclassering 2,9 nieuwe justitiecontacten opgebouwd.

Figuur a: Prevalentie van algemene, ernstige en zeer ernstige recidive onder ex-jeugdreclasseringscliënten uit het eerste kwartaal van 2000 (N=722)

Wanneer tegelijk rekening wordt gehouden met de kenmerken van de jeugdige, het justitiële verleden en de begeleiding van de jeugdreclassering dan blijkt de volgende samenhang met recidive. De kans om na de begeleiding door de jeugdreclassering opnieuw met justitie in aanraking te komen is groter voor jongens dan voor meisjes. Ook blijkt dat ex-jeugdreclasseringscliënten die in het verleden meerdere justitiecontacten hebben opgebouwd, die relatief jong waren ten tijde van het beëindigen van de jeugdreclasseringsbegeleiding en die een onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende sanctie achter de rug hebben, een grotere kans hebben om te recidiveren. De kenmerken van de jeugdreclasseringsbegeleiding waarover we in dit onderzoek beschikken, namelijk duur en type maatregel, vertonen geen samenhang met de kans op recidive na beëindiging van de begeleiding.

Ex-jeugdreclasseringscliënten nemen met betrekking tot recidive een aparte positie in ten opzichte van de totale populatie jeugdige daders uit 1997 (Wartna e.a., 2005b) en ten opzichte van de jeugdigen die in de periode 1997-2000 een justitiële jeugdinrichting hebben verlaten (Wartna e.a. 2005a). Bij de ex-jeugdreclasseringscliënten is de prevalentie van de algemene, ernstige en zeer ernstige recidive voor alle vier de geobserveerde jaren hoger wanneer ze wordt vergeleken met die van de totale populatie jeugdige daders uit 1997, maar in vergelijking met de populatie jeugdigen die in de periode 1997-2000 een justitiële jeugdinrichting hebben verlaten, is de prevalentie van recidive in alle vier de geobserveerde jaren lager.

Het gemiddelde aantal nieuwe justitiecontacten van de recidivisten onder de ex-jeugdreclasseringscliënten verschilt weinig van dat van de recidivisten onder de totale

populatie jeugdige daders uit 1997 en van de ex-pupillen uit justitiële jeugdinrichtingen in de periode 1997-2000 (zie bijlage 1 tabellen 17 tot en met 19). Maar wanneer de ex-jeugdreclasseringscliënten recidiveren is dat ten opzichte van de ex-pupillen uit de JJI's minder vaak vanwege een zeer ernstig misdrijf. Verder is in vergelijking met de jeugdigen uit 1997 over het geheel genomen bij de afdoening van de recidivezaken van de ex-jeugdreclasseringscliënten minder vaak sprake van een lichte afdoening, terwijl in vergelijking met de ex-pupillen van de JJI's juist vaker sprake is van een lichte afdoening. De jeugdigen van de jeugdreclassering vormen een middencategorie van jeugdige daders; deze jeugdigen kunnen niet gerekend worden tot de groep relatief 'zware' delinquenten, maar evenmin tot de groep relatief 'lichte' delinquenten.

Verder is in het onderzoek de vraag beantwoord hoe de recidive van de ex-jeugdreclasseringscliënten zich verhoudt ten opzichte van die van een 'virtuele' groep. Uit de vergelijking van de recidive van de ex-jeugdreclasseringscliënten met de recidive die op basis van een zestal (statische) achtergrondkenmerken werd verwacht, blijkt dat de waargenomen recidive hoger is dan de voorspelde recidive. Dit betekent dat de onderzoeksgroep vaker opnieuw met justitie in aanraking komt dan een (virtuele) groep die op basis van een zestal statische kenmerken exact overeenkomen. Opgemerkt kan worden dat toevoeging van dynamische factoren zoals motivatie en informatie over de sociale omgeving van belang is bij de voorspelling van de recidive. Helaas zijn dergelijke gegevens niet beschikbaar in dit onderzoek.

Slot

Uit dit onderzoek kan *niet* geconcludeerd worden dat de begeleiding door een jeugdreclassering niet effectief is. Om antwoord te kunnen geven op de effectiviteitsvraag is een andere onderzoeksopzet noodzakelijk waarin de jeugdigen die een jeugdreclasseringsmaatregel opgelegd hebben gekregen, worden vergeleken met een controlegroep jeugdigen die de maatregel niet krijgen en op relevante kenmerken vergelijkbaar is met de jeugdreclasseringsgroep. Het gebruik van een dergelijk design was in dit onderzoek niet mogelijk.

Het onderzoek biedt *wel* duidelijk inzicht in de kenmerken van *alle* jeugdigen die in het eerste kwartaal van 2000 een jeugdreclasseringsbegeleiding daadwerkelijk hebben beëindigd, in de contacten van deze jongeren tijdens de begeleiding en in hun recidive in de periode van vier jaar na beëindiging van de begeleiding. De onderhavige studie kan daardoor als referentiepunt worden gebruikt bij een toekomstige studie naar de effectiviteit van de jeugdreclassering.